

ARŞİV VESİKALARINA GÖRE BAYEZİD CAMİİ VE KÜLLİYESİNDE BULUNAN EŞYALAR

Ayşe ÜSTÜN*

İslamiyet'de bütün yeryüzü mescid kabul edilmekle beraber, namazların cemaatle kılınması, gerek sevab bakımından gerekse sosyal yönden büyük bir önem taşır. Kur'an-ı Kerim, hadisler ve ilk İslâm kaynaklarında cami karşılığında mescid kelimesi geçmektedir. Daha sonra, içinde Cum'a namazı kılınan ve hatibin hutbe okuması için minber bulunan mescidler cami, minberi bulunmayan yani Cuma namazı kılınmayan küçük mabedler ise sadece mescid olarak anılır olmuştur.

İslâm'da ilk eğitim ve öğretim faaliyetleri mescidlerde başlamıştır. Dini eğitim ve öğretimin yanında aynı zamanda edebiyat, eski Arap şiiri hatta nazârî tıp dersleri dahi veriliyordu. Ayrıca camilerde ilmî eserlerin saklandığı ve alimlerin istifadesine sunulduğu bilinmektedir. Hem alimlerin hem de devrin ileri gelenlerinin başta bulunduğu kitaplar, "hızâne" denilen dolaplarda muhafaza edilir ya da caminin bir köşesinde kütüphâne şeklinde düzenlenirdi.

İlk İslâm devletlerinde camilerin eğitim ve öğretim yerleri olarak kullanılması, camide Kütüphane oluşturulması ve birçok merasimin icraası geleneği, Osmanlılarda da görülür. Osmanlı medreselerinde belirli dersleri gören Öğrenciler, bazı derslerini de camilerde takip etmekteydiler.

Osmanlılar döneminde padişahlar tarafından inşa ettirilen büyük camilere "Selâtin Camileri" adı verilmiştir. Bunlardan biri olan Bayezid Camii, İstanbul'un merkezî bir yerinde şehrin Bizans Devrindeki en büyük meydanı olan Forum Theodosiacum veya Forum Tauri'nin bir

* Doç. Dr., D.E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Öğretim Üyesi.

köşesinde Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilmiştir. Külliye, cami, türbe, aşhâne-imaret, sıbyan mektebi, tabhâneler, medrese, hamam ve kervansaraydan ibarettir. Camii, cümle kapısı üstünde Şeyh Hamdullah tarafından yazılan Arapça kitabesine göre H. 906 Zilhiccesi sonunda (Temmuz 1501) yapımına başlanmış ve H. 911 (1505) de tamamlanmıştır.

Medrese, caminin uzağına bağımsız bir bina halinde yerleştirilmiştir. Dönemin ünlü alimleri (Zenbilli Ali Efendi, İbni Kemal v.d.) burada hocalık yapmıştır. Bina, Cumhuriyet döneminde de büyük bir tamir görerek Önce İstanbul Belediyesi Şehir Kütüphanesi olarak kullanılmıştır. Günümüzde ise Vakıf Hat Sanatları Müzesi olmuştur.

Sıbyan mektebi, caminin kible tarafında, hazirenin ilerisine yapılmıştır. Vakfiyeye göre yetim ve fakir çocukların yetiştirilmesi şart koşulmuştur. Bina 1960'lardan sonra Hakkı Tarık Us Kütüphanesi olarak düzenlenmiştir.

Sultan II. Bayezid'in ölümünden sonra oğlu Yavuz Sultan Selim, babasının türbesini caminin kible tarafındaki boş yere inşa ettirmiştir. Sekizgen biçiminde ve küfeki taşından inşa edilen türbenin üstünü sağır kasnakli bir kubbe örter. Türbenin içinde sadece Bayezid'in sandukası bulunur. Pençelerdeki ahşap kapaklar orjinal olup yapıldığı günden zamanımıza kadar gelebilmiştir. Bayezid'in türbesinin yakınında bulunan daha küçük ölçüdeki diğer türbe, kızı Selçuk Sultan'a aittir. Bu yapı da sekizgen ve kubbelidir. Çok sade olan türbenin içi geç devir kalemisi nakışlarla süslüdür.

Bayezid külliyesinin aşhâne-imaret ve kervansaray bölümleri, caminin sol tarafında inşa edilmiştir. Aşhâne-imaret, ortası şadırvanlı bir avlu etrafındaki kubbeli mekânlardan meydana gelmiştir. Bu kubbeli mekânların tam olarak esas görevleri bilinmemekle birlikte bunların erzak ambarı, tartı yeri, fırın, mutfak, yemek dağıtma yeri, yemekhâne (me'kel) olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim belgenin 4a sayfasında bu konuda "imaret-i müşârün-ileyh derûnunda Mevcûd olan nuhâsiyenin mikdarı"ndan da bilgi edinilmektedir.

Kervansaray ise bu binanın soluna bitişik olarak altı bölümü kubbeli kısımdır. Bayezid aşhâne-imareti H. 1301 (1883-84) de Sultan II. Abdülhamit tarafından umumi kütüphane yapılmıştır. Günümüzde de halen Bayezid Devlet kitaplığı olarak kullanılmaktadır.

Bayezid camii ile aşhâne-imaret arasındaki boşluğa Sultan II. Mahmûd tarafından ahşap bir kasr-ı hümayûn yaptırılmıştır. Harap bir halde de olsa günümüze kadar ulaşan bu bina 1933'lerde İstanbul Belediyesi tarafından yıktırılmıştır.

Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Bayezid külliyesinde bir muvakkıthane bulunduğunu bildirmekle birlikte bu yapının yeri kesin olarak bilinmemektedir.

Osmanlılar döneminde camiler bânilerin kurduğu vakıfların mütevellileri tarafından yönetilirdi. Bu vakıfların hukukî statüsü vakfiyelerle ayrıntılı bir şekilde belirlenmekteydi. Camiye ait vakıfların yönetiminden sorumlu olan mütevellilerin her yıl muhasebe sonuçlarını mahallî kadı aracılığıyla merkeze gönderip tasdik ettirmeleri gerekirdi. Öte yandan cami ve külliye de bulunan gerekli kullanım eşyalarının ve kütüphanenin ilgili görevlilerce dökümünün de yapıldığı görülmektedir. Bu tür belgelerde defteri tutan kişi veya kişilerin isimleri genelde belgenin sonunda yazılıdır bazen de kayıtlı değildir ya da bu sayfalar zamanla kaybolmuş olmalıdır. Nitekim incelemeye alınan bu belgede de demirbaşı kaydeden kişinin adına rastlanılamamıştır.

İncelemeye esas teşkil eden H. 1263 (1846) tarihli belge, II. Bayezid Camiine ait bir demirbaş defteridir. T.C. Başbakanlık Arşivi Osmanlı Dairesi'nin EV 13242 no.lu kayıtlı belgeleri arasındadır. Defter tamir görmüş olup, bazı yırtık ve yıpranmış yerleri bulunmaktadır. Okuma sırasında bu kısımları tam anlamıyla okumak mümkün olmamıştır. Okunamayan yer metinde parantez içine soru işareti konularak gösterilmiştir. Ayrıca tamir sırasında sayfaların yeri yanlış olarak birleştirilmiştir. Bu durum kayıtların alt alta okunuşu sırasında ortaya çıkmıştır. Defterde II. Bayezid camii ve külliyesindeki mahfel-i hümayûn, kasr-ı hümayûn, maksure, muvakkıthane, kayyum odası, türbe-i şerif, Selçuk Sultan türbesi, bevâb odası, imaret, kiler ve diğer birimler ile müezzin, imam efendi, kilerci ve türbedâr efendilere ait eşyaların aded ve özellikleriyle belirtildiği görülmektedir. Burada dikkati çeken husus görevlilerin odasında bulunan eşyaların sadece kullanım eşyaları olduğu ve büyük ihtimalle kullanan kişiye zimmetli olduğudur. Ayrıca, Cami, II. Bayezid'in Türbesi ve Selçuk Sultan'm türbesindeki kütüphanelerde mevcûd kitapların -ki bunların büyük çoğunluğunun Mushaf-ı Şerif olduğunu anlıyoruz- bağış olduğu, kaç cildi bulunduğu, hat türü, satır adedi, tezhipli olup olmadığı belirtilmektedir. Özellikle

devlet büyüklerinin, eşlerinin, kızlarının ve maiyyetlerinde çalışan kişilerin, gerek Mushaf-ı Şerif gerekse dinî mahiyet taşıyan kullanım eşyaları "- sandukası üzerinde işlemeli Kâbe-i Şerif püşîdesi, aded 1." gibi dinî mahiyette eserler bağışladıkları anlaşılmaktadır. Bu bağışlar arasında ilgi çekici olan. Sultan II. Mahmud'un kendi hattıyla yazdığı iki adet Besmele-i Şerife Levhasıdır. Yine belgede, Camide olduğu kaydedilen Hilye-i Şerife levhalarını ve Besmele-i Şerife levhalarını bugün yerinde bulmamız mümkün değildir.

Mushaf-ı Şeriflerin tezhibi konusunda altın veya laciverd cedvelli oluşlarının dışında fazla bilgiye rastlanılamamıştır. Yine bu kayıtlarda bazı Mushaf-ı şeriflerin çok değerli olduğu, bazılarının da halkın okuması için yazılan önemsiz yazmalar olduğu görülmektedir.

15.ve 16.yy.da, vakfiyelerde ve tahrir defterlerinde bulunan kayıtlardan camilere halı ve kilim vakfedildiği anlaşılmaktadır. 16.Yy. sonrasında da vakıfyoluyla cami, mescid ve diğer dini ve sosyal yapılara halı, kilim ve diğer düz dokuma yaygıların vakfedili sinin devam ettiğini kayıtlardan öğreniyoruz. Ayrıca incelenen bu belgeden ün yapmış halı türlerimizden Gördeskârî kaliçelerin yaygın bir şekilde kullanıldığını, bunun yanında Nemçekârî ve İngilizkârî seccadelerinin varlığını anlıyoruz.

T.C. Başbakanlık arşivinde bu tür belgeler çoğunlukta ve bir kısımda okunmak ve çözülmek üzere beklemektedir. Kullanım eşyalarının özelliklerini aksettiren böyle belgeler, belirli dönemlerin İhtiyaçlarını, yaşayış tarzlarını ortaya koyması bakımından ilginçtir. Bu belgeler vasıtasıyla çeşitli meslek guruplarının ürettiği san'at ve zanaat değeri olan malzemeler hakkında bilgi edinmek imkanı doğmaktadır.

BELGE: 1b-5a sayfalar arası

BELGE NO: EV 13242

Hüdavendigâr-ı esbak cennet-mekan merhum Sultan Bayezid Hân-ı Velî Hazretlerinin Cami-i şeriflerinde Mevcûd mesahif-i şerife ve eşya-i sairenin defteridir ki ber-vech-i ati zikr olunur.

- Üç satır altun sülüs, sekiz satırı nesih hatla onbir satirli müzehheb kebir kıta, mushaf-ı şerif, kıta 1.
- Kebirce kıta nesih hatla onüç satirli müzehheb mesahif-i şerife, cild aded 5.
- Adi hatla gayr-i müzehheb onüç satirli mushaf-ı şerif, cild aded 4.
- Kebir kıta, sülüs hatla onbir satirli mushaf-ı şerif, cild aded 1.
- Vasat kıta, nesih hatla onbir satirli gayr-i müzehheb mushaf-ı şerif, cild aded 4.
- Vasat kıta, nesih hatla onbir satirli müzehheb mushaf-ı şerif, cild aded 1.
- Nesih hatla vasat kıta, oniki satirli mushaf-ı şerif, cild aded 2.
- Kebir kıta, sülüs hatla dokuz satirli müzehheb mushaf-ı şerif, cild aded 1.
- Vasat kıta, sülüs hatla dokuz satirli gayr-i müzehheb mushaf-ı şerif, cild aded 1.
- Kebir kıta, nesih hatla onbeş satirli müzehheb mushaf-ı şerif, cild aded 2.
- Vasat lota, onbeş satirli Arap hatla gayr-i müzehheb mushaf-ı şerif, cild aded 1.
- Vasat kıta resm-i Osmani, nesih hatla onbeş satirli mushaf-ı şerif, cild aded 1.
- Vasat kıta, sülüs hatla onbeş satirli mushaf-ı şerif, cild aded 1.
- Adî hatla gayr-i müzehheb onbeş satirli vasat kıta mushaf-ı şerif, cild aded 1.

- Nesih hatla, onbeş satirli müzehheb vasat kıta mushaf-ı şerif, cild aded 2.
- Nesih, derûni Türkî tefsirli vasat kıta, gayr-i müzehheb, on satirli mushaf-ı şerif, cild aded 1.
- Merhûme Beyhan Sultan'm vakf eylediği camii müşârün-ileyh derûnunda mahfuz, nesih hatla deruni tefsirli, dokuz satirli müzehheb mushaf-ı şerif, cild aded 1.
- Vâkıf-ı müşârün-ileyhin mühriyle mahdume, nesih hatla yedi satirli eczâ-ı şerife, cild aded 25
05 ilave olunan
30
- Yeşil kadife üzerine sırma işleme ve yazılı beyt-i şerif perdesi.
- Nuhâs üzerine altın yaldızlı kebir mum şemidân, aded 2.
- Cenahda bulunan vasat yaldızlı mum şemidân aded (?).
- Dökme mihrab şemi'dânı, aded 2.
- Seyf, aded 1.
- Yeşil çuka minber-i şerif perdesi, aded 1.
- Gögez nerdübân çukası, aded 1.
- Hatibe mahsus Banaluka seccade, aded 1.
- Sagir ve kebir Gördeskâri kaliçe parça, aded 60.
- İngilizkârî tam çalar saat, ma'a kubur, aded 1.
- Mentешeli rahle, aded 1.
- Mahfel-I Hümayûnda Mevcûd Eşyadır Ki Ber-Vech-I Ati Zikr Olunur.
- Yün memlü' minder, aded 1.
- Üsküdarkârî çatma ma'kad, aded 1.
- Çatma yasdık, aded 5.
- Gögez şâlâki penbe penbe memlü şilte, aded 1.
- Penbe şâlâki koltuk yasdığı, aded 2.

- Yüz yasdığı, aded 2.
- Göğez şâlâki yarma Tire saçaklı pencere perdesi, ma'a kordon, aded 1.
- Kezâlik yarma kapu perdesi, ma'a kordon, aded 1.
- Gördeskârî cedid orta kiçesi. aded 1.
- Sofasında sagir sarı orta kiçesi, aded 1.
- Köhne Banaluka seccade, aded 1.
- Teneffüs Odası'nda Bulunan Mevcûd Eşya
- Yün memlû' minder, aded 1.
- Üsküdarkârî pullu çatma yarım ma'kad, aded 1.
- Kezalik penbe memlû' çatma yasduk, aded 1.
- Göğez şâlâki penbe memlû' şilte, aded 1.
- Penbe memlû' yüz yasdığı, 2.
- Beyaz padiste pûşîde, aded 1.
- Tire saçaklı göğez şâlâki pencere perdesi, ma'a üzerinin savanı [? sayvanı), aded 5.
- Beyaz pesend işleme perde, aded 5.
- Padiste perde, aded 5.
- İngilizkârî örme keçesi, aded 1.
- Tire saçaklı göğez şâlâki yarma kapu perdesi, ma'a kordon, parça aded 5.
- Abdesthâne penceresinin dülbend perdesi, aded 1.
- Müsta'mel koltuk sandalye, aded 1.
- Sandalye-i atik, aded 5.
- Süleymaniye mahfel-i hümayûnundan nakl olunan üzeri mermerli konsol, aded 1.

- Sultanahmed mahfel-i hümayûnundan nakl olunan göğez İpekli ve koltuk kaplı sandalyası, aded 4.
- Dökme sarı, kebirce mangal, ma'a tabla ve tapa, aded 1.
- Etrafı yıldızlı kebirce mir 'at, aded 1.
- Nuhâs leğen, aded 1.
- Muvakkıthâne Karşusunda Kâin Nefsi Hümayûna Mahsus Kasr-ı Şahane Derûnunda Mevcûd Eşyâ
- Yün memlû' köşe minderi, aded 1.
- İpekli Kars ma'kad, aded 1.
- Yine ipekli Kars penbe memlû' şilte aded 1.
- Göğez ipekli Dimişku penbe memlû' yasdık, aded 2.
- Yine ipekli Kars koltuk yasdığı, aded 1.
- Yüz yasdığı, aded 1.
- Beyaz padiste pûşîde, aded 1.
- Turuncu hâre kaplı tavşankâri kanape, aded 2.
- Kanepe yasdığı, aded 4.
- Padiste pûşîde, aded 2.
- Koltuk sandalyesi, aded 1.
- Sandalye, ma'a pûşîde, aded 4.
- Eflatunî Tire saçaklı yarma şâlâki pencere perdesi, ma'a kordon, parça aded 12.
- Kezâlik yarma kapu perdesi, parça 2.
- Pencere şemsiye perdesi, aded 6.
- Tavşankâri, üzeri mermerli konsol, aded 1.
- Kebir, yıldızlı mir'at, aded 1.
- Yıldızlı konsol saat, ma'a konves, aded 1.
- (?) aded 2.

- Tavşakârî iskemle, ma'a şâlâki püşîde, aded 1.
- Dört mumlu ma' den şemi'dân, aded 1.
- Sagir şemi'dân, aded 1.
- Gördeskâri orta kiçe, aded 1.
- San, dökme, ayaklı mangal, ma'a tabla ve tapa, aded 1.
- Kasr-ı Hümâyün'a Muttasıl Abdest Odasında Olan Eşyadır ki Zikr Olunur.
- Gördeskâri kiçe, aded 1.
- Kimyonî Tire saçaklı marinoz (? merinos) pencere perdesi, ma'a kordon,
- Parça aded 4.
- Padiste şemsiye perdesi, aded 2.
- Kimyonî çifte marinoz kapu perdesi, parça adet 2.
- Tavşankârî, mermer taşlı konsol, aded 1, yıldızk, kebir mir'at, aded 1.
- Damasko kaplu koltuk sandalyesi, aded 1.
- Sandalye, aded 3.
- Kasr-ı Hümâyün Mezkûr Sofasında Mevcûd Eşyadır ki Zikr Olunur.
- Gördeskâri kaliçe, aded 1.
- Kimyonî marinoz (?), etrafî Tire saçaklı çifte pencere ve kapu perdesi, ma'a kordon, parça aded 10.
- Semâver, aded 1. .
- Sarı abdest leğeni, ma'a ibrik, aded 2.
- Zât-ı Şâhâne İçün Cami-i Şerif Maksuresine Vaz Olunmak Üzere Eşyadır ki Zikr olunur.
- Gördeskâri Seccade, aded 1.

- Altı siyah setre üzere göğez san ve siyah beyaz ince çubuklu, örmeli penbe memlu' fermayîş-İ şal erkân minderi, aded 1.
- Yine şal-i mezkûrdan penbe memlû' yasdık, aded 1.
- Sarı ve beyaz ve siyah ve göğez çubuklu, birbuçuk zira' arzında iki zira tulûnda, seccade üzerine ferş olunan şal şilte, aded 1.
- Sırma saçaklı sûzeni Bursakârî seccade, aded 1.
- Tire saçaklı, erguvâni şallâkikâr, aded 1.
.....(?)
- Padiste boğça, aded 1.
- Göğez çuka şilteli kapu perdesi, aded 1.
- Vakf-ı Müşârün-ileyhin Muvakkıthânesi Derûnunda Mevcûd Eşyadır ki Zikr olunur.
- Yün memlu' minder, aded 2.
- Yeşil Damasko ma'kad, aded 2.
- Kıtık memlû' Damasko yasdık, aded 6.
- Koltuk yasdığı, aded 1.
- Damasko erkân minderi, aded 1.
- Koltuk yasdığı, aded 1.
- İngilizkâri müsta'mel kiçe, aded 1.
- Gördeskârî müsta'mel seccade, aded 1.
- Tire saçaklı marinoz (? merinos) pencere perdesi, aded 7.
- İngilizkârî nam, çalar saat, ma'a kubur, aded 3.
- Nemçekârî harçla rü'yet olunan nam saat, aded 1.
- Nemçekârî, metruk, köhne saat aded 1.
- Kasr-ı Hümâyûn abdest odasından nakl Olunan Damasko kaplı kanape

- Nuhâs, sagir mangal, ma'a tabla, aded 1.
- Nuhâs, abdest leğeni.
- Nuhâs, leğen-ibrik.

- Cami-i Müşârün-ileyhin Kayyum Odasında Mevcûd Eşyadır ki Zikr Olunur.
- Yün memlû' minder, aded 4.
- Çuka ma'kad, aded 2.
- Kıtık memlû', köhne Moskov (?) bezi yasdık, aded 10.
- Köhne basma pencere perdesi, aded 2.
- GÖrdeskârî Halı, parça aded 3.
- Sagir ve kebir tencere, ma'a kapak 3.
- Köhne, kebirce tencere, aded 1.
- Karavana, aded 2.
- Maşrupa, aded 1.
- Vasat yemek sinisi, adet 1.
- İbrik-i köhne, aded 1.
- Mangal, ma'a tahtahû, aded 1.

- Müezzin Efendi'ye Mahsus Odada Mevcûd Eşyâ
- Yün memlû' minder, aded 1.
- Moskov (?) bezi ma'kad, aded 1.
- Köhne çatma kapak (? kabak) yasdık, aded 5.
- Nuhâs ibrik, aded 1.
- Nuhâs mangal, aded 1.
- Karavana, aded 2.

- İmam Efendilere Mahsus Mevcûd Eşyadır ki Zikr Olunur
- Yün memlü' minder, aded 2.
- Mai, köhne çuka ma'kad, aded 1.
- Müsta'mel çatma yasdık, aded 5.
- Nuhâs ibrik, aded 1.
- Sagir nuhâs mangal, cenaze kazanh, aded 1.

- Cennet-mekân Merhum Sultan Bayezid Hân-ı Vefî Tâbe Serahû Hazretlerinin Türbe-i Şerifleri Derûnunda Mevcûd Eşya ve Mushaf-ı Şerif Defteridir ki Zikr Olunur.
- Vezir-i a'zam merhum Rüstem Paşa'nın vakfi olarak iki satır lâli* ve bir satır altın sülüs onüç satirli müzehheb, kebir kıt'a mushaf-ı şerif, ma'a rahle ve yeşil pûşîde, aded 1.
- Adî hatla gayr-i müzehheb, 11 satirli kebirce Mushaf-ı Şerif, ma'a rahle ve pûşîde, aded 1.
- Merhum Küçük Mehmed Paşa'nın vakf eylediği üç satır sülüs hatla laciverd ve altın ve siyah mürekkebe, onbeş satirli müzehheb vasat kıt'a Mushaf-ı Şerif, ma'a rahle ve yeşil pûşîde, aded 1.
- Adî Arab hatlı, bos mahalleri tefsir-i şerif haşiyeli, onüç satirli vasat kıt'a Mushaf-ı Şerif, ma'a rahle ve pûşîde, aded 1.
- Hakkı Paşa merhumun zevcesi Emine Hanım'ın teberrükü, adî Arab hattıyla, gayri müzehheb, tefsir-i şerif haşiyeli, vasat hatla kıt'a-i Mushaf-ı Şerif, cild aded 1, satır aded 13, rahle aded 1, çuka pûşîde, aded 1.
- Merhum Ferhad Paşa'nın hattıyla teberrük eylediği hüsn-i hat, müzehheb, vasat kıt'a Mushaf-ı Şerif, cild aded 1, satır aded 12, rahle aded 1, yeşil pûşîde aded 1.

* Metinde, kırmızı mürekkebi ifade etmesi lazım gelen Lâli kelimesinin yazılışı aslında (Bkz: Kâmûs-ı Türkî) olması gerekir idi.

- Selâmi Efendi zevcesi Saide Hanım'ın ruhiçün hemşiresi Havva Hanım'ın teben-ük eylediği hüsn-i hat müzehheb, sagir kıt'a Mushaf-1 Şerif, cild aded 1. satır aded 1, rahle aded 1, yeşil pûşîde aded 1.
- Ya'kub Paşa kethüdası Ali Bey'in teberrük eylediği nesih hatla gayr-i müzehheb, vasat kıt'a Mushaf-i Şerif, cild aded 1, satır aded 15.
- İmad hattıyla üç satır âlâ sülüs ve altı satır nesih hatla müzehheb, vasat kıta ecza-i şerif, satır 9, cild aded 26.
satır 13 cild aded 02 ilave buyrulan
satır 07 cild aded 01 defa ilave
satır 09 cild aded 01 defa
30
- Ayaklı ecza-i Şerif sandığı, aded 1.
- Sadr-ı esbak merhum Galib Paşa zevcesi Aîşe Hanım'ın teberrük eylediği sagir som sedefkârî sandık derununda yirmi beş kıt'a fermâyiş-i şal boğça ve sair elvan boğça derununda altun zehebli necef mahfaza ile Lihye-i Sa'adet-i hazret-i nebi Ravza-i mutahhara kemeri, a.s. aded 1, sagir sim buhurdan, aded 1.
- Müşârün-ileyh hazretlerinin sandukası üzerinde siyah kadife üzerine sırma işleme ve yazılı pûşîde, aded 1.
- Kâbe-i şerif pûşîde, aded 1.
- Yeşil çuka pûşîdesi, aded 1.
- İmame-i alîleri, aded 1.
- Cennetmekân Müşârün-ileyh Hazretlerinin Zâman-ı Alîlerinde İlbas Eyledikleri kisveleri Olub Sagir Yeşil Sandık Derununda Mahfuz Bulunan
- Siyah kaftan, aded 1.
- Gömlek, aded 1.
- Kuşak, aded 1.

--T

- Sultan Mahmud Han-ı Sâni hazretlerinin hattıyla Besmele-i Şerife levhası, aded 1, üç aded Hilye-i Şerife Levhası.
- Devletlü Hasib Paşa Hazretlerinin Zaman-ı Nezaretlerinde Sanduka Üzerinde Bulunan Şallar Tebdil Olunub Müceddeden Vaz Buyrulan Şalların Eşkali Zikr Olunur.
- Beyaz ve yeşil ve siyah ve mai sopalı ve çiçekli, yeni kârhâne fermâyiş-i şâl, aded 1, tûlen zira' 3. 5, arzen zira' 2.
- Tirşe ve yeşil göğez su yollu ve beyaz çubuk ve çiçekli fermâyiş-i şâl- aded 1, rub'u 2, tûlen zira' 4, arzen zira' 2.
- Yeşil ve beyaz ve san ve siyah su yollu ve göğez çubuklu fermâyiş-i şâl, aded 1, (?) 1, rubu zira 1, tûlen zira' 4, arzen zira 2.
- Biri yeşil ve diğeri göğez kadife üzerine Örf ta'bir olunan imâme, aded 2.
- Som sadefkârî şebeke, aded 1.
- Nuhâs üzerine yıldızlı kebir şemi'dân, aded 2.
- Vasat nuhâs şemi'dân, aded 2
- Yıldızlı sagir şemi'dân, aded 1.
- Dökme yıldızlı buhur dâni, aded 2.
- Sagir buhur şemi'dânı, aded 2.
- Kebirce teşbih, aded 1.
- Gördeskâri vasat seccâde, aded 3.
- Bursakârî seccade, aded 2.
- Banyaluka seccâde, aded 2.
- Gördeskâri, kaliçe. parça aded 4.
- Türbe-i müşârün-ileyh kubbesinde muallak on iki şemi'dânlı billur âvîze, aded 1.
- Çinkârî, etrafı yazılı müşebbek avîze, aded 4.
- Türbe-I Müşârün-ileyh Derûnunda Taht-ı Hümâyûnun Eşyâsıdır Ki Zikr Olunur.

- Pembe memlû' minder, aded 1.
- Leh kârî basma yasdık, aded 1.
- Yine memlû' basma şilte, aded 1.
- Yine mernlû' basma yasdık, aded 4.
- Koltuk yasdığı, aded 2.
- Yüz yasdığı, aded 2.
- Padiste pûşîde, aded 1.
- Ceviz kanepesi, aded 1.
- Çuka kapı perdesi, aded 1.
- Türbe-i Müşârün-ileyhin Sofasında Mevcûd Eşyadır ki Zikr Olunur.
- Yün memlû' siyah çuka minder, aded 2.
- Köhne Damasko minder şiltesi, aded 2.
- Müsta'mel çatma yasdık, aded 2.
- Gördeskârî kalıçe, parça aded 3.
- Çadırçıkârî kapu perdesi, aded 1.
- Türbe-i Müşârün-ileyh Kurbunda Kerime-i Mükerrermeleri Merhume Selçuk Sultan Türbesi Derûnunda Mevcûd Eşyadır ki Zikr Olunur.
- Ceviz sanduk derûnunda mahfuz, adî hatla bir satır kıt'a eczâ-i şerif, cild aded 30, satır aded 9, iskemle aded 1.
- Sandukası üzerinde işlemeli Kâbe-i Şerif pûşîdesi, aded 1.
- Hazineđâr Usta'nın teberrükü göğez ve yeşil ve kırmızı sopa ve sarı ince çubuklu örmeli fermâyiş-i şal, tûlen zira' 4,5, arzen zira' 2, rubu zira' 1.
- Türbe-i mezkûre vasatında muallak beş şemi'dânlı vasat billur avize, aded 1.
- Nuhâs, kebir şemi'dân, aded 2.
- Pirinç sagir şemi'dan, aded 2.

- Müşebbek çini âvîze, aded 2.
- Karpuz! billur avize, aded 2.
- Cevizden ma'mûl şebeke, aded 1.
- Gördeskârî kaliçe, parça aded 2.
- Yeşil çuka kapu perdesi, aded 1.
- Türbe-i Mezkûre Sofasında Mevcûd Eşyadır ki Zikr Olunur.
- Yün memlû' müstamel çuka minder, aded 3.
- Köhne koltuk yasdığı, aded 7.
- Billur kandil, aded 2.
- Türbedâr Efendilere Mahsus Odada Mevcûd Eşyadır ki Zikrolunur.
- Yün memlû'minder, aded 1.
- Çuka ma'kad, aded 1.
- Çuka yasdık, aded 5.
- Basma koltuk yasdığı, aded 2.
- Basma müsta'mel perde, aded 3.
- İngilizkârî halı, aded 1.
- Nuhâs kebir mangal, ma'a tabla, aded 1.
- Sultanahmed'e nakl buyrulan hasır sandalye, aded 10.
- Penbe memlû basma kapu perdesi, aded 1.
- Bevvâb Odasında Mevcûd Eşyadır ki Zikrolunur.
- Yün memlu' minder, aded 1.
- Çuka ma'kad, aded 1.
- Çuka Yasdık, aded 4.
- Basma pencere perdesi, aded 3.
- Penbe memlû' basma çuka kapu perdesi, aded 1.

- Sagir nuhâs mangal, aded 1.
- Abdest leğeni, ma'a ibrik, aded 1.
- Leğen, ma'a İbrik, aded 1.
- Maşrupa. aded 1.
- Diğer Sagir Odada Mevcûd Eşyadır ki Zikrolunur. < i= • •'•<
- Oda-(?)i memlû minder, aded 1.
- Köhne ma'kad, aded 1.
- Köhne halı yasdık, aded 4. *' • • • : =
- Pencere perdesi, aded 2. > ' •
- Köhne kapu perdesi, aded 1. • • • _ • •"
- Eşya-i Mezkûre Türbe-i Müşârûrı-ileyhde Mevcûd Bulunduğu Beyan Bu Mahalle Şerh Virilüb Temhir Olundu.
- Vakf-ı müşârûn-ileyhin umur-u rü'yet buyrulan vakf odasında Mevcûd Eşyadır ki Zikrolunur.
- • Yün minder, aded 7.
- • Kıtık memlû', köhne çatma yasdık, aded 17.
- Çuka ma'kad, aded 3.
- • Köhne pencere perdesi, aded 12.
- İngüizkârî köhne kiçe, aded 1. • • -. 1.-. •• • • .ir. ...
- Kıtık memlû', erkân şiltesi, aded 2. :• ,, ,;:-•• • • •
- Penbe memlû', erkân şiltesi, aded 2. •• •' •
- Kıtık memlû', basma koltuk yasdığı, aded 2. 1 •••••;
- Kebir nuhâs sini, aded 1. •. _
- Leğen, Ma'a ibrik aded 1. ~ • > ' <1. ••
- Sarı leğen, ma'a ibrik, aded 1. •:- • •
- Çorba tası, ma'a kapak, aded 1.

- Sahan, maa kapak, aded 1.
- Pilav tenceresi, aded 1.
- Kebirce pilav lengeri, ma'a kapak, aded 1.
- Kadaif tepsi, aded 2.
- Kebir ve sagir helvahâne tencere, ma'a kapak, aded 4.
- Kebir, nuhâs mangal, aded 1.
- Abdest leğen, aded 1.
- Güğüm, aded 1.
- Çit müsta'mel sofra, aded 1.
- Bursakâri göğez sofra peşkiri, aded 1.
- Diğer sagir odada yün minder, aded 1.
- Moskov (?) bezi kıtık yasdık, aded 5.
- Nuhâs mangal, aded 1.
- Musluklu nuhâs güğüm, aded 1.
- Eşya-i muharrere-i mezkûre oda-i mezkûr da mevcûd olduğunu beyân bu mahalle şerh virilüb temliir olundu.
- Imaret-i müşârün-ileyh derûnunda mevcûd olan nuhâsiyenin mikdarı
- Kebir pilav kazganı, aded 1.
- Kebir zerde kazganı, aded 1.
- Yedek orta kazganı, aded 1.
- Kebir şorba kazganı, aded 1.
- Bulaşık kazganı, aded 1.
- Def a yedek kazganı, aded 1.
- Köhne orta kazganı, aded 1.
- Şorba leğeni, aded 1.

- Kebir süzğü, aded 1.
- Nuhâs kepçe, aded 3.
- Pilav kevgiri, aded 2.
- Kulplu kebirce Bal tası, aded 1.
- Şorba tası, aded 90.
- Kebir tapa, aded 1.
- Kebir helvahâne tencere, aded 1.
- Köhne kebirce tencere, ma'a kapak, aded 1.
- Zerde kazganı, aded 1.
- Zerde tenceresi, aded 1.
- Kebir kantar, aded 1.
- Balta aded 2.
- Varyoz, aded 1.
- Temür kama, aded 1.
- Temür saç ayağı, aded 1.
- Eşcere (?) Başı Odasında Mevcûd Eşyadır ki Zikrolunur.
- Yün memlû' minder, aded 1.
- Köhne Damasko yasdik, aded 5.
- Nuhâs mangal, ma'a taht, aded 1.
- Eşyâ-i muharrere-i Mezkûr İmâret-i Müşârün-ileyhde Mevcûd Bulunduğunu Mübeyyen Bu Mahalle Şerh Verildi.
- İmareM Hazreti Müşârün-ileyh Kılannda Mevcud Eşyadır ki Zikrolunur.
- Sim üzerine altun yaldızlu oymalı kâr-ı kadim Kubbeli buhur-dan, aded 2.
dirhem
355.
- Dört direkli köhne metruk saat, aded 2.

- Köhne kebirce piriñ şemi'dân, aded 2.
- Gül (gün ?) resminde dökme buhurdan, ma'a gülâbdân, aded 1.
- Defa piriñ gülâbdan, aded 1.
- Nuhâs kebirce bakraç, aded 2.
- Nuhâs mum hotpsu, aded 1.
- Revgan-ı zeyt gügüm, aded 1.
- Kebir nuhas karavana, aded 1.
- Kebir, leğen-i nuhâs, aded 1.
- Nuhâs kebirce yağ maşrupası. aded 1.
- Kebir helvahâne-i tencere, aded 1.
- Dört kulplu asel kazganı, aded 2.
- Kulpu namevcud kebir asel kazganı, aded 1.
- Kulplu sagir köhne leğen, aded 1.
- Kebir kantar, aded 3.
- Terazü, aded 2.
- Kütüphane üzerinin atik nuhâs alemi takma.....(?) aded 9.
- Mum halatı, aded 1.
- Makara, aded 1.
- Kılarcı Odasının Eşyası Zikrolunur.
- Yün memlü' minder, aded 2.
- Çuka ma'kad, aded 1.
- Yün memlü' çuka yasdık, aded 4.
- Nuhâs mangal, aded 1.
- Eşya-i muharrere-i mezkûre kilâr-ı müşârün-ileyhde mevcûd bulunduğunu bu mahalle şerh verilüb temhir olundu.

- İmaret-i Mezkûrede Fodula Kurbunda Mevcûd Eşyadır ki Zikrolunur.
- Kılardan nakl olunan dört kulplu kebir yerli kazganı, aded 1.
- Atik-i metruk yerli (?) kazganı, aded 1.
- Nuhâs kebir bakraç, aded 1.
- Yün minder, aded 2.
- Basma ma'kad, aded 2.
- Kıtık memlû' çityasdık, aded 7.
- Koltuk yasdığı, aded 2.
- Mangal, ma'a tahtihi, aded 1.
- Kenarlı sini, aded 1.
- Kadaif tepsi, aded 1.
- Şorba tası, aded 1.
- Sahan, aded 2.
- Balta, aded 2.
- Varyoz, aded 1.
- Eşya-i mezkûre (?) ve odamızda mevcûd olduğunu mübeyyen bu mahalle şerh virilüb temhir olundu.
- Bade't-tahrir bazı sâhib-ü'l-hayrm müceddeden vaz' ve teberrük eyledikleri mesahif-İ şerifedir ki zikr olunur.
- Cami-i şerîf-i müşârün-ileyhde kıraat olunmak üzere Bosnevi Salih Efendi hattıyla Şeyh'ül-islam esbak Arabzade Arif Efendi'nin kerimleri Hadice Saide Hanım'ın ruhiçün Mehmed Erib Efendi'nin teberrük eylediği üç satır sülüs nesih hatla vasat kıt'a Mushaf-ı Şerif, cild aded 1, satır aded 15, ceviz rahle aded 1, çuka yasdık aded 1.

Mısır valisi Mehmed Ali Paşa kerimesi Zeynep Hanım'ın mutekalları Zülfikâr kalfanın teberrükü, Hasan el Vasfi hattıyla, durak mahalleri altun mil (?) ile müzeyyen kebirce kıt'a Mushaf-ı Şerif, cild aded 1, satır aded 13.

- Medine-i Münevvere mücavirlerinden reisü'l-huffaz sabık esseyyid el-hac Ömer Tahir Efendi'nin teberrükü, nesih hatla, vasat kıt'a Mushaf-ı Şerif, cild aded 1, satır aded 11, rahle aded 1, yeşil çuka pûşîde aded 1.

Muma-ileyh Ömer Tahir Efendi'nin zevcesi Hacı Fatma Hanım'ın gündelik (?) teberrük eylediği âlâ nesih hatla vasat kıt'a Mushaf-ı Şerif, cild aded 1, saür aded 11, rahle aded 1, yeşil çuka pûşîde aded 1.

- Hakkı Bey zevcesi Emine Hanım'ın vakf eylediği adî Arab hattıyla tefsir haşiyeli onüç satırlı vasat kıt'a Mushaf-ı Şerif, ma'a rahle, ma'a pûşîde, aded 1.

- Merhum Ferhad Bey hattıyla vakf eylediği oniki satırlı vasat kıt'a Mushaf-ı Şerif, ma'a rahle ve yeşil pûşîde, aded 1.

- Ricalî devlet-i aliyeden merhum Mehmed Selami Efendi'nin zevcesi Saide Hanım'ın ruhiçün mûmâ-ileyhin hemşiresi Havva Hanım'ın vakf eylediği onüç satırlı müzehhep sagir kıt'a hüsn-i hat Mushaf-ı Şerif, ma'a rahle ve pûşîde, aded 1.

- Merhum Ya'kub Paşa kethüdası Ali Bey'in türbe-i müşârün-ileyhe vakfeylediği nesih hatla onbeş satırlı gayr-i müzehhep vasat mushaf-ı şerif, aded 1.

- İmad hatla üç satırı sülüs, altı satırın âlâ nesih, müzehhep vasat kıt'a eczâ-i şerif ve ayaklı sandık ve yeşil pûşîde, aded 1.

- Kıt'a-i Ecza

26 Adi hatla onüç satırlı ilâve olunan
02 Defa adî hatla dokuz satırlı
01 Defa yedi satırlı ilâve
30

- Sadr-ı esbak Galib Paşa merhumun halilesi Ayşe Hanım'ın teberrük eylediği çınar ağacından ma'mûl sandık derûnunda sagir som sandıkkârî çekmece derûnunda yirmibeş aded kumaş şâl ve kusurları yeşil atlas boğçalar ve etrafı altın zehebî necef muhafaza ile Lihye-i Sa'adet ve sagir sim buhurdan ve bir aded Ravza-i Mutahhara.....(?) aded 1.

- Müşârün-ileyh hazretlerinin zâmân-ı ahilerinde ilbas eyledikleri sagir yeşil sandık derûnunda Mevcûd siyah haftan (kaftan) bir gömlek bir kuşak, aded 1.

- Sagir sepet sandık derûnunda Kütahiyevi Ömer Efendi'nin tereke buyurdukları. Lihye-i Sa'adet, aded 1.
- Cennet-mekân Sultan Mahmûd Hân-ı sâni hazretlerinin hattıyla Besmele levhası, aded 1, Lihye-i Şerif levhası, aded 2.
- Müşârün-ileyh hazretlerinin sandukası üzerinde cirim Kabe-i şerif pûşîdesi,
aded 1 siyah kıt'a sırma işleme (?) yazılı
aded 1 sırma saçaklı sanduka pûşîdesi
aded 1 yeşil pûşîde
3
- Devletlü Hasib Paşa Hazretlerinin nezaretinde (12) 63 tarihinde sanduka üzerinde mefruş üç aded şâl tebdil olunarak vaz' buyurdukları şalların (boş bırakılmış) zikrolunur.
- Yıldızlı nuhâs kebir şemi'dân, çift 1.
- Vasat nuhâs semi'dan, çift 1.
- Altın yıldızlı sagir şemi'dan, çift 1.
- Dökme yıldızlı buhurdan, çift 1.
- Sagir buhur şemi'danı, aded 1.
- Kebir teşbih, aded 1.
- Biri yeşil ve biri kırmızı tepeli, örf ta'bir olunan imame, aded 2.
- Etrafî som sedefkârî şebeke, aded 1.
- Türbe-i mezkûr kapusu vasatınçla muallak oniki şemi'danlı kebir billur avize, aded 1.
- GÖrdeskâri vasat seccade, aded 1 müsta'mel GÖrdeskârî seccade,
aded 2 Bursakâri müsta'mel seccade
aded 1 Banyaluka seccade
- Çinkârî ve etrafları yazılı âvîze, aded 4.
- Türbe-i mezkûrede mefrûş Gördeskârî kaliçe, parça aded 4.
- Beyaz ve yeşil ve siyah ve mai sobalı acemkari iki zira' arzında üçbuçuk zira' tûlunda yeni kârhâne fermâyîş-i şâl, aded 1.

- Tirşe ve yeşil göğez suya ve camekanlı ve beyaz Çiçekli (? yırtılmış okunmuyor) iki zira' arzında ve dört zira' nezirli (?) girah tulûnda fermâyîş-i şal, aded 1.
- Yeşil ve beyaz ve san ve siyah su yollu çiçekli göğez çubuklu iki zira' arzında nezirli (?) girah tulûnda fermâyîş-i şal, aded 1.
- Türbe-i mezkûr derûnunda taht-ı hümâyûnun eşyası
- Basma penbe menlû ' şilte, aded 1.
- Penbe memlû' basma yasdık, aded 4.
- Koltuk yasdığı, aded 2.
- Yüzyasdığı, aded 2.
- Beyaz padiselü pûşîde, aded 1.
- Ceviz kebir kanepes, aded 1.
- Yeşil kapu perdesi, aded 1.
- Penbe memlû' minder, aded 1.
- Yemen (?) kâri basma ma'kad, aded 1.

KAYNAKÇA

- Belge: T.C. Başbakanlık Arşivi. EV. 13242.
- Aslanapa, Oktay; Osmanlı Devri Mimarisi, İnkılap Kitabevi, İst. 1986.
- Barkan, Ö.L. - Ayverdi, E.H., İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri 953 (1546) Tarihli, İst. 1970.
- Deniz, Bekir, "Bir Vakıf Eser Olarak Cami, Mescid, Zaviye, Şifahane Gibi Dini ve Sosyal Yapılarda Bulunan Halı, Kilim ve Düz Dokuma Yaygılar ve Bunların Günümüzdeki Durumu", Vakıflar Dergisi, Sayı:23. Ankara 1994, (S.283-288).
- Eyice, Semavi; Beyazıt II Camii ve Külliyesi, Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi, Cilt: 6, İstanbul 1992, (S. 45-49.)
- Meriç, Rıfki Melul; "Beyazıt Camii Mimarı", Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Türk ve İslam Sanatları Tarihi Enstitüsü Yıllık Araştırma Dergisi II, Ankara 1958, (S. 5-41.)
- Önkal, Ahmet- Bozkurt Nebi; "Cami", Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi, Cilt: 7, İstanbul 1993 (S. 46-56.)
- Özen, M.Esiner. Türkçe'de Kumaş Adları, Tarih Dergisi, Sayı:33, Mart 1980/81, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İst. 1982, (S.291-340).